

Karsten Sand Iversen taler med poetisk malice om »det stædigt vestvendte Vesten«, når han skal beskrive ubalancen mellem Europas østlige og vestlige litteraturer og sidstnævntes hegemoni og selvop-tagedhed. Et fænomen, som har været særlig udtalt fra 1900-tallets første årtier – sammenbruddet af det østrig-ungarske dobbeltmonarki – og frem.

Paris, London, Berlin er *hot*. Prag, Budapest, Warszawa, Bukarest, Moskva er om ikke *not*, så nogle grader svalere.

Der er markedsræssige (kapitalistiske) årsager til miseren. Og naturligvis sproglige.

Med et citat – Karsten Sand Iversen excellerer i dem – af den ukrainske forfatter Jurij Andrukhovtj: »[...] hvad var der blevet af Joyce hvis han ikke havde brugt engelsk, men eksempelvis albansk? Hvor mange mennesker verden over ville da kende Joyces værker? Hvor mange ville tro på albanernes påstand om, at deres Joyce virkelig var et litterært geni?«

Og hvad er så konsekvensen af vestlig centrisme?

Konsekvensen er naturligvis foruroligende. At det ikke er lykkedes Europa at »tænke sin litteratur som en historisk enhed«, kalder den tjekkiske forfatter Milan Kundera for »Europas ubodelige intellektuelle fiasko«. Det er miseren på højeste niveau, dvs. det mellemfolkeliges og i sidste instans samkvemets og fredens niveau.

Dertil kommer alle de forfatterskaber og bøger, vi lever i dansk uvidenhed om. Det er ikke foruroligende, men brandærgeligt.

For at demonstrere, hvad der blandt andet er at komme efter i Vesteuropas »slag-skygge«, introducerer Karsten Sand Iversen fem forfatterskaber, som ikke eller kun yderst sporadisk er oversat til dansk: Der Nister (egentlig Pinkhas Kahanóvitj, 1884-1950, født i Ukraine), Vladislav Vančura (1891-1942, tjekkisk forfatter), Veza Canetti (1897-1963, østrigsk), M. Blecher (1909-1939, rumænsk) og Miklós Radnóti (1909-1944, ungarsk).

Introduktioner er i øvrigt ikke nogen dækkende betegnelse. Bogens undertitel er »litteraturhistorier«, og den kommer Karsten Sand Iversens særlige blanding af skarpsindig litterær analyse, poetisk meddigtning, dramatisk personalhistorie, kulturhistorisk overflyvning og tæt citatmosaik meget nærmere.

Det er medrivende. Især hvis man holder af hans sætningers langstrakte og lidt højstemte modulationer og hans forkær-

KRITIK

NATIONALISMENS EUROPÆISKE RØDDER

Karsten Sand Iversen har med sine medrivende nedslag i fem – for danske læsere – ukendte forfatterskaber skrevet et engageret forsvar for litteraturen og Europa lige nu

AF THOMAS THURAH

TID AF JERN OG ILD · Karsten Sand Iversen
· Forlaget Virkelig · 312 sider · 199 kroner

Karsten Sand Iversen skriver med et ubeskedent *schwung* i sproget og har et svimlende ordkendskab og frækhed nok til at øse af det

lighed for slagkraftige metaforer (i folket »gærede det som i en pestsvanger sump«) vekslende med en til frysepunktet nedkølet stil (»Faderen finder sin søn i genital kontakt med pigen (...)«).

Det gør jeg, Karsten Sand Iversen skriver med et ubeskedent *schwung* i sproget og har et svimlende ordkendskab og frækhed nok til at øse af det (hvad betyder »cyklotym«?). Begge dele passer godt til bogens emne. Det samme gør sprogets glødende engagement, som flere steder er tæt på at antænde papiret. Den spanske digter Federico García Lorca blev ifølge det typiske opslagsværk myrdet af »civilgardister«. Hos Karsten Sand Iversen myrdes han af »fascistisk øgleyngel«.

Bogen har et brændpunkt eller jo helt præcis fem brændpunkter i form af de fem forfatterskaber.

Det fælles – det brændende – er identisk med den historiske og litterære kamp, de alle sammen på forskellig måde er viklet ind i. Den består af et opgør med nationalisme og for en dels vedkommende antisemitisme, for en enkelt vedkommende patriarkalsk herredømme (Veza Canetti). De trækker med deres bøger (eller forsøger at gøre det) et oplysningens, modernismens og humanismens spor, nogle steder influeret af kommunistiske og zionistiske paradisdømme. Deres hovedfjender og i sørgelig forstand skæbne er det tyvende århundredes totalitære ideologier; nazisme, stalinisme (den virkeliggjorte kommunisme) og krigene, de førte med sig. Foruden – med spredt adresse – fattigdom, sygdom, tidlig død.

Digternes europæiske historie i det tyvendes århundredes første halvdel, som Karsten Sand Iversen fortæller i sin bog, er for det meste græselig. Især naturligvis for dem, der tilhører et forfulgt mindretal (fire af de fem forfattere er jødiske).

I bogens forskellige vinklinger af det europæiske ligger en højst aktuel kulturkritik.

Vestlig selvtilstrækkelighed er en del af kritikken. Den historiske analyse af og hib til den genopdukkede nationalisme i blandt andet Ungarn er en anden. En tredje (blandt endnu flere): den løbende gennemlysning af fremmedangsten, der når et højdepunkt i en række enkle og glasklare formuleringer om syndebugken som historisk konstant figur.

Over for det – som positivt modbillede – sætter Karsten Sand Iversen dels og på et generelt plan den europæiske digtning (som digterens universalisering af det personlige og overskridelse af det historiske, som det hedder med et citat et sted), dels og på et individuelt plan dyder, som er typiske for de portrætterede, og som igen peger ud mod det generelle (og mod den »enhed« af europæisk digtning, som Kundera efterlyste): åndelighed, ligevægt, stoicisme, det usentimentale, kunstnerisk og menneskelig integritet. Og lidt mindre betonet: det amoralske, dvs. ikke-fordømmende.

Det kan lyde anakronistisk og måske naivt. Det synes jeg langt fra, det gør i Karsten Sand Iversens stærke og lysende vel-skrevne forsvar for litteraturen og Europa.

tht@information.dk

LITTERATUR & SKRIVEKUNST

Holdstart i
JANUAR 2019

ASKOV
HØJSKOLE

Tilmelding på
www.askov-hojskole.dk